

Sygn. akt II UK 112/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący)

SSN Piotr Prusinowski (sprawozdawca)

SSa Jolanta Hawryszko

w sprawie z wniosku Ł. W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o umorzenie składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 kwietnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 16 września 2015 r., sygn. akt III AUz (...),

I. oddala skargę kasacyjną

II. nie obciąża wnioskodawcy kosztami postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 16 września 2015 r. oddalił zażalenie Ł.. W. wniesione od postanowienia Sądu Okręgowego w B. z dnia 11 czerwca 2015 r., w którym odrzucono odwołanie wnioskodawcy.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że ubezpieczony domagał się wszczęcia postępowania w przedmiocie rozpatrzenia wniosku z dnia 5 grudnia 2014 r. o umorzenie należności na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą. Podkreślił, że tożsamy wniosek ubezpieczony złożył już w dniu 13 marca 2013 r. i został on rozpoznany prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w B. z dnia 13 lutego 2014 r., oddalającym odwołanie skarżącego, a Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 17 grudnia 2014 r. oddalił apelację wnioskodawcy.

Mając na uwadze powyższe zdarzenia procesowe, Sąd pierwszej instancji uznał, że zachodzą okoliczności wymienione w art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Powołał się na powagę rzeczy osądzonej, która nie pozwala na ponowne rozpoznanie tego samego roszczenia między tymi samymi stronami.

Sąd Apelacyjny w (...) podzielił tę ocenę i zażalenie oddalił. Podkreślił, że art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. należy interpretować w powiązaniu z art. 366 k.p.c. określającym granice powagi rzeczy osądzonej. Z powyższego wynika, że tożsamość roszczenia w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. zachodzi tylko wówczas, gdy identyczne są podmiot, przedmiot i podstawa sporu. Innymi słowy, o tożsamości przedmiotu sporu świadczy nie tylko tożsamość żądania, ale także stan faktyczny i prawny, jaki istniał w chwili zamknięcia rozprawy w poprzednim postępowaniu. Sąd drugiej instancji zwrócił uwagę, że w odniesieniu do stosunków ubezpieczenia społecznego powaga rzeczy osądzonej ma walor szczególny. Rozstrzygnięcia sądowe w sprawach z tego zakresu ustalają bowiem treść łączącego strony stosunku prawnego w chwili wyrokowania. Nowe zdarzenia zachodzące po uprawomocnieniu się orzeczenia mogą spowodować przekształcenie treści praw i obowiązków stron stosunku ubezpieczenia społecznego, gdyż nie jest wykluczone spełnienie lub upadek przesłanek materialnoprawnych prawa do świadczeń.

Rozważając trafność wywiedzionego przez wnioskodawcę zażalenia, w kontekście przytoczonych rozważań prawnych, Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, iż Sąd pierwszej instancji zasadnie uznał, że w niniejszej sprawie wnioskodawca domaga się powtórnego rozpoznania tego samego żądania, które

sprowadza się do umorzenia należności z tytułu składek za okres od stycznia do września 1999 r. na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące działalność gospodarczą. Sąd odwoławczy przypomniał w tym kontekście, że decyzją z dnia 11 kwietnia 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił wszczęcia postępowania w przedmiocie rozpatrzenia wniosku Ł. W. z dnia 13 marca 2013 r. o umorzenie należności za okres od stycznia 1999 r. do września 1999 r. albowiem wnioskodawca z tytułu prowadzonej działalności podlegał wyłącznie ubezpieczeniu zdrowotnemu. Decyzja ta została prawomocnie osądzona przez sądy obu instancji. Następnie, w dniu 5 grudnia 2014 r. do organu rentowego wpłynął ponowny wniosek skarżącego o umorzenie należności, który zaskarżoną decyzją z dnia 30 stycznia 2015 r. został załatwiony odmownie z uwagi na fakt, że w okresie ubezpieczenia od 1 stycznia 1999 r. do 30 września 1999 r. Ł. W. podlegał - z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej - wyłącznie ubezpieczeniu zdrowotnemu, a tym samym nie spełnia za wymieniony okres przesłanek wynikających z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność.

Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że w rozpoznawanych sprawach bezsprzecznie zachodzi tożsamość zarówno stron, jak i przedmiotu postępowania, co z kolei prowadzi do wniosku, iż w niniejszej sprawie występuje przeszkoda procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej. Podkreślił, że odwołanie od decyzji organu rentowego wszczynające postępowanie sądowe pełni rolę pozwu i w sytuacji, gdy o to samo roszczenie, między tymi samymi stronami sprawa została już prawomocnie osądzona (tożsamość przedmiotu i podstawy faktycznej sporu), sąd winien odwołanie odrzucić na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

Skargę kasacyjną wywiódł wnioskodawca, zaskarżył postanowienie w całości, zarzucając mu naruszenie:

- art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r. Nr 205, poz. 121 ze zm.) przez uznanie, że wydanie nowej decyzji przez organ rentowy nie uprawnia ubezpieczonego do wniesienia odwołania do sądu i merytorycznego rozpoznania

sprawy;

- art. 199 § 1 pkt 2 w zw. z art. 366 k.p.c. przez przyjęcie, że zachodzą podstawy do odrzucenia odwołania i uznanie, że sprawa pomiędzy skarżącym a organem rentowym została prawomocnie rozstrzygnięta, co powoduje zamknięcie skarżącemu możliwości dochodzenia roszczeń przed sądem;

- art. 397 § 2 w związku z art. 385 k.p.c. przez oddalenie zażalenia, mimo że było ono uzasadnione;

- art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przez oddalenie zażalenia, w sytuacji nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd Okręgowy;

- art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 212 § 2 k.p.c. w zw. z art. 5 k.p.c. wskutek niezwrócenia uwagi ubezpieczonego stosownie do jego zdolności percepcyjnych na zasadność ustanowienia pełnomocnika na etapie postępowania zażaleniowego oraz wskutek pominięcia przez Sąd odwoławczy, że takiego pouczenia nie udzielił również Sąd Okręgowy w sytuacji, gdy udzielenie pouczeń było konieczne.

Kierując się zgłoszonymi podstawami skarżący domagał się uchylenia postanowienia Sądu odwoławczego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenia również postanowienia Sądu pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie jest uzasadniona. Dotarcie do tej konkluzji wymaga jednak dłuższych rozważań.

Najdalej idący jest zarzut nieważności postępowania. Nieporadność wnioskodawcy nie znajduje odzwierciedlenia w przebiegu postępowania, szczególnie jeśli weźmie się pod uwagę, że jego przedmiotem ostatecznie była kwestia formalna, która jest powszechnie zrozumiała. Rozstrzygnięcia sądów obu instancji oparte zostały na uznaniu, że w sprawie zachodzi powaga rzeczy osadzonej. Jurysdykcja ma charakter adiukacyjny, co oznacza, że niedopuszczalne jest prowadzenie sporu w tym samym przedmiocie w nieskończoność. Postawa tego rodzaju pozostaje w opozycji do postulatu pewności obrotu prawnego. Skarżący nie wyjaśnił w skardze kasacyjnej, jak do tej zależności ma się art. 212 § 2 k.p.c. i art. 5 k.p.c. W szczególności nie powiązał aspektu znajdującego ujście w

art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. z możliwością zwrócenia uwagi na celowość ustanowienia pełnomocnika z urzędu. Poza tym, wypada zauważyć, że skarga kasacyjna jest środkiem zaskarżenia skierowanym przeciwko wyrokowi (postanowieniu) sądu drugiej instancji, co w realiach sprawy znaczy tyle, że wnioskodawca już z orzeczenia Sądu pierwszej instancji mógł się dowiedzieć dlaczego odmówiono mu ponownej ochrony prawnej. Sumą przedstawionych spostrzeżeń jest konkluzja, że wskazane wątki nie splatają się w spójną całość uwiarygadniającą istnienie nieważności postępowania z uwagi na pozbawienie strony możliwości obrony swych praw.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że z art. 5 k.p.c. i art. 212 § 2 k.p.c. nie wynika powinność sądu o charakterze ogólnego obowiązku udzielania w każdym wypadku pouczeń osobom stającym przed sądem, tylko dlatego, że występują bez profesjonalnego pełnomocnika. Udzielenie pouczenia zależy od oceny i uznania sądu uwiarygodnionego konkretną sytuacją procesową i staje się powinnością sądu tylko w sytuacjach zupełnie wyjątkowych, kiedy zachodzi potrzeba zapobieżenia nierówności podmiotów toczącego się postępowania, a więc wówczas, gdy strona z uwagi na swoją nieporadność i stopień skomplikowania sprawy nie jest w stanie zrozumieć istoty prowadzonego postępowania i podjąć w związku z tym stosowne czynności procesowe (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2011 r., II CZ 53/11, OSNC-ZD 2012/D, poz. 74 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 4/14, LEX nr 1738476; z dnia 18 sierpnia 2009 r., I UK 74/09, LEX nr 530693 i z dnia 2 lutego 2011 r., I UK 293/10, LEX nr 811821 oraz powołane w nich orzecznictwo). Skarżący nie raczył w skardze kasacyjnej wykazać na czym polega wyjątkowość podmiotowa wymagana w tych przepisach, a zatem nie mogło dojść do ich naruszenia, a tym bardziej do zaistnienia nieważności postępowania.

Chybiona jest również podstawa skargi odwołująca się do art. 397 § 2 w związku z art. 385 k.p.c. i art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP. Przepisy te (poza art. 176 ust. 1 Konstytucji) skierowane zostały do sądu. Określają kształt możliwych decyzji procesowych, same jednak nie niosą wartości determinujących przyczynę rozstrzygnięcia. W rezultacie, Sąd narusza wskazane przepisy tylko wówczas, gdy głosi trafność apelacji, a mimo to w sentencji wyroku ją

oddala, albo odwrotnie, uznaje, że jest ona chybiona, a mimo to kasuje wyrok sądu pierwszej instancji. W rozpoznawanej sprawie hipotezy te nie miały miejsca. W tych okolicznościach, staje się jasne, że dwuinstancyjność postępowania sądowego, postulowana w art. 176 ust. 1 Konstytucji, nie wchodzi w relację z art. 397 § 2 w związku z art. 385 k.p.c. i art. 386 § 4 k.p.c.

Przepis art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych nie konweniuje z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Wynika z niego tylko tyle, że od decyzji organu rentowego przysługuje odwołanie do sądu. Błędne jest założenie skarżącego, że przepis ten gwarantuje merytoryczną ocenę odwołania. Nie wynika to z jego treści. Nie można zatem zasadnie twierdzić, że art. 83 ust 2 ustawy systemowej modyfikuje reguły procedowania zawarte w Kodeksie postępowania cywilnego. Oznacza to, że Sąd Apelacyjny również tego przepisu nie naruszył.

Przeprowadzony wywód prowadzi do wniosku, że trafność zażalenia może znaleźć oparcie jedynie w art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 366 k.p.c. W tym obszarze tematycznym, ubezpieczony posługuje się zróżnicowanymi argumentami. Po pierwsze, twierdzi, że wydanie nowej decyzji administracyjnej jest wystarczającą racją aby uznać, że nie występuje tożsamość podmiotowa i przedmiotowa sporu zakończzonego i ponownie zainicjowanego. Po drugie, skarżący wskazuje na rozbieżność przedmiotową oby postępowań. W tym celu podnosi, że w pierwszym wniosku z dnia 13 marca 2013 r. domagał się umorzenia należności za okres od czerwca 1999 r. do września 1999 r., zaś wnioskiem z dnia 5 grudnia 2014 r. postulował umorzenie należności za cały okres objęty ustawą z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (przewidującą umorzenie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz wypadkowe, za okres od 1 stycznia 1999 r. do 28 lutego 2009 r.).

Zaczynając od drugiego wątku, trzeba wyraźnie i jednoznacznie zaznaczyć, że opiera się on na fałszywym założeniu. Wystarczy zapoznać się z aktami sprawy, aby wiedzieć, że wnioskodawca domagał się umorzenia składek tylko za okres od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 30 września 1999 r. W odwołaniu ubezpieczony napisał jedynie, że nie zgadza się z decyzją. Na rozprawie w dniu 11 czerwca 2015

r. (której nagranie znajduje się na k. (...)) stwierdził, że chodzi mu o to, aby komornik go „nie ścigał”. Pytany przez sędzię przewodniczącą, odpowiedział, że odwołanie dotyczy tej samej co poprzednio sprawy i tego samego okresu, za który należą się składki. Również w złożonym zażaleniu wnioskodawca nie twierdził, że chodzi mu o umorzenie składek za inne okresy (co zresztą byłoby niezrozumiałe, jeśli zważyć, że tylko od 1 stycznia do 30 września 1999 r. prowadził działalność gospodarczą). W tych okolicznościach, staje się jasne, że twierdzenia pełnomocnika skarżącego, o niezgodności przedmiotu sprawy ze sporem wcześniej prawomocnie zakończonym, są nieprawdziwe, nie mogą zatem stać się asumptem do dalszych rozwiązań - fałsz nie stanowi bowiem podłoża do dyskursu merytorycznego.

Realne zagadnienie prawne występujące w niniejszej sprawie sprowadza się do pytania, czy wydanie nowej decyzji przez organ rentowy (przy zachowaniu tożsamości przedmiotowej i podmiotowej sprawy) samoistnie uzasadnia merytoryczne rozpoznanie kolejnego odwołania, czy też sąd powinien w takim wypadku je odrzucić (przy uwzględnieniu, że identyczna sprawa została wcześniej prawomocnie osądzona). Poszukując odpowiedzi należy odwołać się do bogatego orzecznictwa.

Tytułem wprowadzenia trzeba podkreślić, że powaga rzeczy osądzonej w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych występuje w razie wystąpienia tożsamości stron, a także podstawy faktycznej i prawnej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2012 r., I UK 299/11, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 118; z dnia 26 stycznia 2012 r., I UK 301/11, LEX nr 1215417; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2011 r., III UK 106/10, LEX nr 852570; z dnia 8 stycznia 2008 r., I UK 193/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 52; z dnia 4 lipca 2007 r., I UK 34/07, LEX nr 911101). Pogląd ten umożliwia wyznaczenie linii demarkacyjnej między art 366 k.p.c. i art. 83a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych albo art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UK 410/12, LEX nr 1375198). Zwraca się też uwagę na aspekt temporalny. Zdarzenia zachodzące po uprawomocnieniu się orzeczenia mogą spowodować przekształcenie się treści praw i obowiązków stron, a w rezultacie doprowadzić do uchylenia skutków powagi

rzeczy osądzonej (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2012 r., II UK 289/11, LEX nr 1235839; z dnia 12 stycznia 2012 r., I UK 226/11, LEX nr 1169831, z dnia 14 lipca 2011 r., III UK 196/10, OSNP 2012 nr 17-18, poz. 222; z dnia 9 czerwca 2010 r., III UK 92/09, LEX nr 1211168; z dnia 5 czerwca 2009 r., I UK 22/09, LEX nr 518063; z dnia 14 maja 2009 r., II UK 211/08, LEX nr 509035; z dnia 6 marca 2008 r., II UK 144/07, LEX nr 420911; z dnia 4 grudnia 2007 r., I UK 159/07, LEX nr 863930). Z przywołanych judykatów klaruje się jednoznaczna konkluzja. Polega ona na przyjęciu, że powaga rzeczy osądzonej ma znaczenie procesowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, jeśli mimo prawomocnego wyroku sądu, ubezpieczony ponownie wystąpi z tym samym żądaniem przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, przy czym po wydaniu poprzedniej decyzji nie przedłożono nowych dowodów i nie ujawniono okoliczności nieznanych wcześniej. W takim wypadku ziszcza się dyspozycja art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., upoważniająca Sąd pierwszej instancji do odrzucenia odwołania.

Jednolitość orzecznictwa zakłóca, pojawiający się niekiedy dyskusyjny pogląd, zgodnie z którym odrzucenie odwołania na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. możliwe jest tylko wówczas, gdy ubezpieczony skarży decyzję ocenioną już przez sąd, nie zachodzi zaś powaga rzeczy osądzonej, jeśli organ rentowy wydał nową decyzję (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2008 r., I UK 370/07, LEX nr 491467; z dnia 19 lutego 2007 r., I UK 266/06, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 79; z dnia 20 października 2004 r., III UK 119/04, LEX nr 979195). Podzielenie tego zapatrywania oznacza, że powaga rzecz osądzonej odgrywa w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych marginalną rolę, a główny ciężar ochrony pewności obrotu prawnego spoczywa na instytucji opisanej w art. 365 § 1 k.p.c. (tak: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2011 r., III UK 116/10, OSNP 2012 nr 9-10, poz. 125).

Przedstawione przekonanie, stała się już przedmiotem wyjaśnień Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 9 grudnia 2015 r., I UK 526/14, LEX nr 1963382, podkreślono, że w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych wydanie nowej decyzji przez organ rentowy nie zawsze uprawnia do wniesienia odwołania do sądu, a w rezultacie, że niekiedy zachodzi powaga rzeczy osądzonej. Jest tak dlatego, że o tożsamości przedmiotu sporu decyduje nie tylko jednakowość żądania

zawarta w poszczególnych wnioskach skierowanych do organu rentowego, ale także stan faktyczny i prawny, jaki istniał w chwili zamknięcia rozprawy w poprzednim postępowaniu sądowym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1998 r., II UKN 105/98, OSNAPiUS 1999 nr 16, poz. 529). Przykładowo prawomocny wyrok oddalający odwołanie w sprawie o rentę z tytułu niezdolności do pracy, w którym ustalono okres zatrudnienia i datę powstania inwalidztwa, korzysta z powagi rzeczy osądzonej, wobec czego odwołanie od kolejnej decyzji organu rentowego, wydanej w tym samym stanie faktycznym, podlega odrzuceniu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 września 1998 r., II UKN 373/98, OSNAPiUS 1999 nr 21, poz. 702), jak również prawomocny wyrok oddalający odwołanie od decyzji organu rentowego odmawiającej przyznania prawa do emerytury ma powagę rzeczy osądzonej (art. 199 § 1 pkt 2 w związku z art. 366 k.p.c.) w sprawie z odwołania od kolejnej decyzji wydanej wskutek złożenia wniosku na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej, jeżeli jej podstawą są te same okoliczności faktyczne i prawne, co przyjęte w uprzednim wyroku (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2012 r., I UK 299/11, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 118). Wynika to z tego, że wprawdzie przedmiotem sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych jest kontrola decyzji organu rentowego, ale w istocie nie tyle chodzi o samą decyzję, co o ocenę prawidłowości zamieszczonego w niej rozstrzygnięcia organu rentowego w zakresie ustalenia prawa do świadczenia z ubezpieczeń społecznych.

W orzecznictwie dokonuje się jeszcze innego podziału. Uznaje się, że wydanie nowej decyzji nie upoważnia do odrzucenia odwołania, jeśli podstawa faktyczna może ulec zmianie, gdyż w takim wypadku mogą zaistnieć przesłanki określone w art. 114 ustawy emerytalnej albo w art. 83a ustawy systemowej (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2011 r., III UK 116/10, OSNP 2012 nr 9-10, poz. 125; z dnia 27 marca 2014 r., III UK 115/13, LEX nr 1554419; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2015 r., III UK 198/14, LEX nr 1790947). Inaczej jest jednak, gdy podstawa faktyczna sporu jest trwała i niezmienna, czyli nie może ulec zmianie lub gdy odwołanie od decyzji organu rentowego zostało oddalone po stwierdzeniu niespełnienia prawnych warunków do świadczenia wymaganych przed wydaniem decyzji będącej przedmiotem postępowania

sądowego. W takich wypadkach powaga rzeczy osądzonej ma zastosowanie i zmusza do odrzucenia odwołania na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2005 r., II UK 61/05, OSNP 2006 nr 23-24, poz. 371; z dnia 15 lipca 2011 r., I UK 425/10, OSNP 2012 nr 17-18, poz. 227 oraz wyrok z dnia 14 maja 2009 r., II UK 211/08, LEX nr 509035, a także wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 26 kwietnia 2006 r., III AUa 3303/04, LEX nr 217149 i postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 12 października 2006 r., III AUa 842/06, OSA 2007 nr 10, poz. 17).

Zapłaty powyższe wychodzi z założenia, że w odniesieniu do stosunków ubezpieczenia społecznego powaga rzeczy osądzonej ma walor szczególny, który ogranicza w istocie jej praktyczne znaczenie. Rozstrzygnięcia sądowe w sprawach z tego zakresu ustalają treść łączącego strony stosunku prawnego w chwili wyrokowania. Nowe zdarzenia, zachodzące po uprawomocnieniu się orzeczenia, mogą spowodować przekształcenie treści praw i obowiązków stron stosunku ubezpieczenia społecznego, gdyż nie jest wykluczone spełnienie się lub upadek przesłanek materialnoprawnych prawa do świadczeń. Zasadą rządzącą tymi stosunkami jest właśnie możliwość wzruszenia ustaleń stanowiących podstawę faktyczną orzeczeń, także przez wydanie nowej decyzji organu rentowego (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 3 października 1996 r., II UZP 18/96, OSNAPiUS 1997 nr 7, poz. 117, a poprzednio uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 września 1978 r., II UZP 7/78, OSNCP 1979 nr 3, poz. 48; a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 1984 r., III URN 131/83, OSNAPiUS 1984 nr 10, poz. 177; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1986 r., II URN 182/86, OSNAPiUS 1987 nr 12, poz. 212; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 1997 r., II UKN 50/96, OSNAPiUS 1997 nr 17, poz. 328; wyroki Sądu Najwyższego z 5 sierpnia 1999 r., II UKN 231/99, OSNAPiUS 2000 nr 19, poz. 734 i z dnia 8 lipca 2005 r., I UK 11/05, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 98). W rezultacie, o ile prawomocność wyroku wydanego w sprawie o rentę z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy nie stanowi przeszkody w ponownym rozpoznaniu sprawy o to świadczenie, jeżeli na podstawie art. 114 ustawy emerytalnej organ rentowy wydał decyzję, od której ubezpieczony odwołał się do sądu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2004 r., II UK 404/03, OSNP 2005 nr 4, poz. 58), o

tyle prawomocny wyrok oddalający odwołanie od decyzji organu rentowego odmawiającej przyznania prawa do emerytury ma powagę rzeczy osądzonej (art. 199 § 1 pkt 2 w związku z art. 366 k.p.c.) w sprawie z odwołania od kolejnej decyzji wydanej wskutek złożenia wniosku na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej, jeżeli jej podstawą są te same okoliczności faktyczne i prawne, co przyjęte w uprzednim wyroku (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2012 r., I UK 299/11, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 118). Zmienną w tym przypadku jest obiektywna możliwość zmiany okoliczności kształtujących określone świadczenia albo obowiązek prawny.

Przymierzając przeprowadzone rozważania do rozpoznawanej sprawy, należy zaznaczyć, że przedmiotem sporu była możliwość umorzenia składek, przy czym powodem wcześniejszej odmowy skorzystania z dobrodziejstwa ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność było to, że wnioskodawca podlegał jedynie ubezpieczeniu dobrowolnemu. Okoliczność ta jest niesporna, nie może również ulec zmianie, zatem brak jakichkolwiek podstaw do uznania, że w sprawie mógłby mieć zastosowanie art. 83a ust. 1 i 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zatem, złożenie przez wnioskodawcę identycznego wniosku, a następnie odwołanie się do decyzji, która ponownie odmawia wszczęcia postępowania, napotyka przeszkodę formalną w postaci powagi rzeczy osądzonej, co skutkuje odrzuceniem odwołania na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

Kierując się przedstawionymi argumentami, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono w oparciu o regułę z art. 102 k.p.c.

r.g.